

Komentář k roli portálu intersucho.cz v rámci definování území pro poskytování dotací na zmírnění škod způsobených suchem na zemědělských plodinách v roce 2017

Z důvodů množících se dotazů na roli metod a týmu z portálu www.intersucho.cz v rámci poskytování dotací na zmírnění škod způsobených suchem v roce 2017 jsme se jako tvůrci tohoto portálu rozhodli připravit tento vysvětlující komentář.

Na základě stanoviska Evropské komise - DG AGRI je možné přistoupit k výplatě kompenzací v případě škod způsobených suchem, pokud jsou **současně** splněny dvě podmínky:

1. lze jednoznačně prokázat výskyt mimořádného sucha;
2. a v rámci **podniku** došlo z důvodu sucha k poklesu produkce o více než 30 % (nebo u vyšší kompenzace v případě více než 50 %) oproti průměru z předchozích tří let příp. z předchozích pěti let (za předpokladu, že se nejnižší a nejvyšší výnosy do tohoto průměru nezapočítají) – vždy ale za podnik jako celek.

Agrární komora ČR, společně se ZS a ASZ požádaly MZe dopisem z 5. 10. 2017 o využití systému Intersucho pro vymezení suchem postižených regionů v roce 2017 a doporučili k metodice postupu celého procesu odškodnění schůzku všech zainteresovaných stran se zástupci Evropské komise – DG AGRI v Bruselu.

Členové týmu intersucho.cz byli následně osloveni zástupci MZe (Odbor rostlinných komodit), aby se zapojili do přípravy pokladů pro výplatu kompenzací v oblasti prokázání výskytu mimořádné epizody sucha. Dále, aby se společně s dalšími odborníky z VÚRV, MZe, SZIF a nevládních zemědělských organizací (AK ČR, ZS ČR a ASZ ČR) podíleli na prostorovém vymezení poklesů výnosů u tzv. **netržních plodin**. Fyzické doložení propadů výnosů u těchto plodin je vzhledem k tomu, že se jejich většina spotřebovává v rámci podniků, zpětně mimořádně komplikované. K tomuto účelu se podařilo VÚRV sesbírat a vyhodnotit ověřovací databázi, která umožnila s velkou mírou přesnosti zmapovat zasažené regiony.

U tzv. **tržních plodin** byl původní záměr, pro dodržení požadavků DG AGRI, výskyt sucha (ad 1.) doložit dle výstupů portálu intersucho.cz a veškeré propady výnosů (ad 2.) na straně zemědělců (žadatelů o výše uvedené dotace) doložit formou evidenčních dokladů. V rámci přípravných jednání vyplynula obava z mimořádné administrativní náročnosti na přípravu dokladů prokazujících pokles produkce na straně žadatelů (tj. doložit doklady za rok 2017, ale i roky předešlé pro stanovení odchylky), ale rovněž na straně kontroly. Proto byl tým portálu intersucho.cz opět osloven, zda by bylo možné stanovit plochy s propadem výnosů o více než 30% (a více než 50 %) i pro tzv. tržní plodiny. V souvislosti s touto situací se člen intersucha zúčastnil i jednání českých zástupců (vč. MZe, AK ČR, Zemědělského svazu ČR) s vedením DG AGRI v Bruselu dne 21. 2. 2018. DG AGRI připustilo možnost výplaty dotace ve zjednodušené podobě (tj. bez nutnosti doložení evidenčních dokladů). Toto však pouze v případech, kde je možné na základě nepřímých, ale exaktních metod (např. s využitím satelitních snímků, měření a vyhodnocení meteorologických prvků, půdní vlhkosti, statistických metod) s určitostí min. 90% doložit podmínky vedoucí k propadu výnosů komodit o více než 30% v rámci jednotlivých podniků. Vzhledem k rozdílům ve velikosti podniků je přípustné základní vyhodnocení na úrovni katastrálních území, s tím že vyhodnocení pro podnik zahrne všechna katastrální území, na nichž podnik hospodář.

V rámci snahy usnadnit prokazování na straně žadatelů i kontrolu na straně MZe souhlasil tým intersucho s navazující spoluprací v tomto směru, nicméně takové prostorové vymezení nebylo možné bez ověřovací databáze vzorku reálně pozorovaných výnosových propadů. Vznik této databáze (únor-duben 2018) za jednotlivé tržní plodiny koordinovala zejména AK ČR ve spolupráci s dalšími organizacemi. Sběr výnosových dat u tržních i netržních plodin probíhal na úrovni katastrálních území. Finální počet doložených propadů se u jednotlivých plodin lišil a z důvodu problematických hodnot v databázích (chybějící historie z předchozích let, nepřesnosti v identifikaci jednotlivých k. ú. apod.) musela být řada hodnot (až 2/5) vyřazena. Díky tomu bylo poměrně komplikované dosáhnout v rámci různých plodin požadované přesnosti 90%. Pro tvorbu procedury k plošné identifikaci postižených k. ú. bylo zohledněno i hlášení respondentů intersucha a jejich využití přispělo k zásadnímu zvýšení spolehlivosti výsledků. Snahou bylo zařadit na základě plošného vyhodnocení výskytu sucha a satelitních snímků u každé plodiny co největší počet k. ú. napříč ČR. Na územích, která nebyla (při dodržení

striktních kritérií DG AGRI na 90% přesnost pro doložení více než 30% propadů za podnik) automaticky zařazena do oblastí s definovaným propadem, je ponechána možnost doložit propad dosažené produkce na základě evidenčních dokladů, dle pravidel uvedených v podmínkách vyhlášených MZe. Pro katastrální území, která nebyla na základě dostupných diagnostických metod zahrnuta do seznamu s daným rozsahem poškození, mohlo k tomuto dojít jednak díky stanovení škody na úrovni pod 30,1 %, protože platí striktní požadavek dodržet min. 30,1 % propad. Některá nezařazená k. ú. pak mohou být důsledkem přípustné chybovosti systému (do 10 %). Rozsah a kvalita dostupných dat (a metody) v daném čase neumožňovaly zařadit při splnění požadovaných kritérií žádná další území.

Častým dotazem je rovněž fakt, proč některé plodiny (např. řepka ozimá) podmínky propadu výnosu o více než 30% splňují, ale jiné (např. ozimá pšenice) v daném katastru zařazeny nejsou. To je dáno tím, že každá z plodin byla hodnocena nezávisle na ostatních a varianta, kdy byly související plodiny provázány, vedla ke znatelnému poklesu odškodnitelných katastrů. Protože ne vždy platí, že propad jedné plodiny je automaticky prediktorem míry propadu výnosu u jiné plodiny, nebylo ani možné informace o propadech výnosů zobecnit na více plodin.

Jako tvůrci portálu intersucho si jsme vědomi, že hlavní kritérium v podobě propadu výnosů za **podnik** není jednoduše uchopitelný indikátor (viz např. zprůměrování výnosů z katastrů v rámci různých regionů) nicméně jde o striktní zadání EK DG AGRI pro řešení mimořádných podnikových ročníkových výpadků tržeb. V regionech s trvale nízkými výnosy EK DG AGRI doporučuje situaci řešit pomocí jiných systémových opatření.

V případě dotazů k samotným Zásadám pro poskytování dotací za škody způsobené suchem v roce 2017 se prosím obraťte na příslušná pracoviště SZIF.

V rámci proběhlé epizody sucha v roce 2017:

- věnoval tým intersucha maximální úsilí (vč. součinnosti s MZe, AK ČR a dalšími) pro obhájení potřeby uvolnit ze státního rozpočtu finanční krytí vzniklých škod
- portál intersucho.cz byl využit k doložení mimořádnosti stavu sucha pro EK DG AGRI
- s využitím intersucho.cz byla provedena identifikace postižených území v rámci pěstování netržních plodin a nakonec i pro tržní plodiny
- zástupci portálu intersucho.cz jsou si vědomi, že v rámci aktuálního stavu poznání, metod a zejména díky stavu zpětně tvořených ověřovacích databází konkrétních dopadů sucha vyhodnocení (s deklarovanou přesností 90%) nemohlo postihnout všechny suchem zasažené katastry, avšak byla ponechána možnost doložit dosaženou produkci formou evidenčních dokladů
- je zřejmé, že nebylo možné automaticky zařadit větší rozsah území, aby toto bylo obhajitelné před EK DG AGRI a vyplacené částky nemusely být po provedených kontrolách vráceny

Příprava pro řešení budoucích epizod sucha:

- aktuálně jednají zástupci intersucha se všemi zúčastněnými stranami (včetně MZe, SZIF, AK ČR a dalšími) s cíle připravit se na případné epizody sucha v budoucnu
- ambicí je mj. výrazné zvýšení efektivnosti a rychlosti vyhodnocení dopadů epizod sucha
- zkušenosti ukázaly, že velký potenciál představuje další navýšení počtu pravidelných respondentů intersucha
- ve spojení s dalšími daty systému (vč. satelitních pozorování) a např. s údaji SZIFu (dosud vyhodnocuje žňová hlášení za okresy ČR – což je dle DG AGRI pro potřeby takto řešených dotací nepoužitelné), by mohla být přesnost systému do budoucna zvýšena i nad hranici 90%

Za tým Intersucho.cz Prof. M. Trnka, Prof. Z. Žalud a Doc. P. Hlavinka